

Orsaker och drivkrafter till att unga söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar

Om inspirationsbrevets tema

Jag fick under vår-försommar 2008 i uppdrag att skriva ett skolmaterial för organisationen EXIT. Ett uppdrag som visade sig bli en rätt omtumlande upplevelse för mig.

EXIT är en del av Fryshusets sociala verksamheter. Där arbetar personer som tidigare har varit aktiva i nazistiska eller nationalistiska grupper. EXITs uppdrag och ambition är att ge stöd till ungdomar som vill lämna "rörelsen" så att de kan göra det.

Orsaken till att uppdraget blev en omtumlande upplevelse för min egen del var att jag ganska snart insåg att jag bar på ett stort berg av fördomar. Och det handlade både om varför man blir nazist och hur man "botar detta tillstånd". Jag kan så här i efterhand tycka att jag hade en ganska naiv inställning. Men jag har samtidigt förstått att jag inte är ensam om att vara naiv. För att kunna motverka att ungdomar söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar måste vi förstå varför de gör det.

Välkommen att läsa det fjärde numret av inspirationsbrevet Låt Stå – Om orsaker och drivkrafter till att unga söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar.

INNEHÅLL:

Du har framför dig nr 4 av Låt stå! Ett inspirationsbrev från Skoluppdraget.se som vänder sig till dig som arbetar i skolan eller med skolan som arbetsfält och är intresserad av hur skolan kan arbeta med värdegrunds-, samhälls- och förebyggande frågor.

Temat för detta nummer är orsaker och drivkrafter till att unga söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar

- Om inspirationsbrevets tema
- Nytt skolmaterial från EXIT
- Utdrag ur EXIT:s skolmaterial
- Skoluppdraget.se:s 2008
- Häng med skoluppdraget.se under 2009

Vill du veta mer om Skoluppdraget.se – välkommen att besöka vår hemsida: www.skoluppdraget.se

Nytt skolmaterial från EXIT

Skolmaterialet som nämns här i inledningen är nu klart och finns tillgängligt hos organisationen EXIT. För pris och beställning kontakta exitsverige@fryshuset.se alternativt ring 08 691 72 60. Texten nedan är ett utdrag ur materialet.

Utdrag ur EXITs skolmaterial

Orsaken eller drivkraften till att vissa unga söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar, som exempelvis vitmaktgrupperingar, är inte i första hand ideologisk eller politisk. Utan det handlar om sociala och emotionella drivkrafter. På så sätt ser rekryteringsgrunderna rätt lika ut, oavsett om det handlar om vitmaktgrupperingar, våldsamma vänsteraktivister, kriminella ungdomsgäng eller fotbollshuliganer. Man söker bekräftelse, skydd, tillhörighet och kickar.

Upplevelse av utanförskap

Gemensamt för många unga som söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar är en upplevelse av utanförskap. De känner att de inte passar in i skolan, bland klasskamrater och i samhället i stort. Ofta förstärks och bekräftas utanförskapet genom exempelvis skolmisslyckanden, att man har svårt att få vänner och inte släpps in i exempelvis klassgemenskapen. Ett upplevt svek från vuxenvärlden, att föräldrar, lärare och övriga vuxenvärlden inte orkar med och att man då lämnas vind för våg, kan även det vara bekräftelse på att man inte passar in. Även omvärldens reaktioner på den unges uttalade värderingar, symboler eller handlingar kan stärka dennes utanförskap ytterligare. Om omgivningen reagerar med avsky och fördömanden, genom att utesluta eller på annat sätt bryta relationen med den unge bekräftas utanförskapet. Den unge stärks då i sin utanförskapsidentitet lika så tillhörigheten med "andra utstötta" med liknande historia och värderingar.

Upplevelse av kränkning

Många unga som söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar har en känsla av upplevd kränkning. Det kan vara att de faktiskt har utsatts för grova kränkningar som mobbning och misshandel. En del av dem som befinner sig inom vitmaktrörelsen har upplevt sig kränkta av någon

eller några med invandrabakgrund. Eller att de har funnits konflikter i skolmiljön eller uppväxtmiljön mellan "svennar och invandrargäng" vilket i sin tur har lett vidare till ett mer generellt hat mot människor med invandrabakgrund. Inom vitmaktrörelsen får de stöd och bekräftelse för detta hat. Upplevelsen av att ha blivit kränkt kan även bero på destruktiva familjeförhållanden med drogmissbruk och våld, sociala uppväxtförhållanden med dålig ekonomi, skolmisslyckanden, arbetslöshet, känner sig sviken av samhället med mera.

Behov av tillhörighet, skydd, revansch och hämnd

Det destruktiva och odemokratiska grupperingarna i första hand kan erbjuda dessa unga individer är en tillhörighet och gemenskap där du erbjuds skydd om du behöver, mot exempelvis mobbare eller mot andra ungdomsgrupperingar. I det skyddet ligger även möjligheterna till revansch och hämnd på plågoandar

alternativt fiender. Många upplever paradoxalt nog att de kanske för första gången i sitt liv är trygga, att ingen vågar ge sig på dem utan att de själva kan vara de som skrämmer andra. Vilket i sin tur ger en känsla av status och makt.

Söker en identitet och meningen med livet

Som de flesta tonåringar söker även de som hamnar i destruktiva och odemokratiska grupper sin identitet och en mening med livet. Många unga som hamnar i de här grupperna har en mycket negativ självbild och framtidstro. Det tillsammans med utanförskapet, som ger en känsla av att inte finnas till, gör att när de får kontakt med exempelvis vitmaktrörelsen bekräftas de som individer och ges en mening med tillvaron, kampen. Att det dessutom finns tydliga fiender i form av övriga samhället och dess företrädare, skolpersonal, poliser, socialtjänstemän med flera stärker såväl gruppen som individen.

Ideologiska grunder

Det finns även de som söker sig till dessa grupper utifrån ett missnöje över hur samhället ser ut. Man upplever orättvisor och reagerar på saker som man uppfattar som fel i samhället. En form av samhällsengagemang som i slutändan tar sig odemokratiska former. Vit maktrörelsen är mycket duktiga på att identifiera och fånga upp det här missnöjet. Man skyller allt från arbetslöshet, bostadsbrist till ökad brottslighet på invandrare och invandringspolitiken. Och för den som själv känner sig utsatt och kanske kränkt av samhället kan det vara en befrielse att få syndabockar att skylla på. Om jag dessutom får höra att jag själv tillhör de utvalda, de som är bra och borde ha makten att bestämma, kan det vara en grund för att anamma denna ideologi. Det kan här vara viktigt att påpeka att det även på den politiska vänstersidan finns odemokratiska grupperingar, som även de begår brott och genomför odemokratiska aktioner. Även de är duktiga på att fånga upp ungdomars missnöje med hur samhället ser ut. I slutändan handlar det om att samhället måste bli bättre på att fånga upp och kanalisera ungdomars samhällsengagemang så det tar sig uttryck i demokratiska former.

Riskfaktorer

Det finns ett antal varningslampor eller riskfaktorer som indikerar på att det finns risk att en ung människa är på väg att hamna snett i tillvaron. Dessa riskfaktorer är generella för alla destruktiva beteenden som drogmisbruk, brottslighet, riskfyllt sexuellt beteende, att man ska hamna i destruktiva och odemokratiska grupperingar, med mera. De starkaste riskfaktorerna finns naturligtvis i familje- och uppväxtförhållandena men de finns även i skolmiljön. Riskfaktorer i skolmiljön är bland annat skolmisslyckanden, skolk, utanförskap, att den unge fjärrar sig från de vuxna på skolan och även klasskamrater, mobbning både som förövare och offer samt negativa gruppbyggnader bland eleverna på skolan.

Push and pull modellen

Vägen in i destruktiva och odemokratiska grupperingar följer ofta ett mönster. För att förstå hur en ung individ kan hamna i sådana grupperingar kan vi använda oss av en push-and-pull-modell som migrationsforskare ofta använder för att förklara orsaker till migration. Den säger att det finns faktorer som utlöser en längtan efter att flytta till ett annat land (pushfaktorer) och att detta andra land har kvaliteter som lockar (pullfaktorer). Särskilt när det gäller skola kontra gruppen kan vi se att push-and-pull-modellen är relevant.

Där skolmiljön ”skjuter ifrån” i form av skolmisslyckande, skolk, att man blir mobbad och utfryst, utanförskap, att man är i ständiga konflikter med andra elever, lärare och skolläda. Och gruppen drar i form av gemenskap, skydd, respekt, identitet, framgång. Blir gruppen en tydlig pullfaktor som drar medan skolmiljön blir en pushfaktor som ”hjälper till” att få den unge att välja gruppen. Det gäller för skolan att så långt det bara går eliminera pushfaktorerna i skolmiljön. Annars kan man i värsta fall bidra till ett ökat utanförskap och till att destruktiva och odemokratiska grupperingar lyckas i sin rekrytering.

Sammanfattning

Orsakerna eller drivkrafterna till att vissa unga människor söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar är inte i första hand ideologiska eller politiska. Det handlar om sociala och emotionella drivkrafter som bekräftelse, skydd och gemenskap. Någon form av upplevt utanförskap eller kränkning kan ligga till grund för att en ung person söker sig till dessa grupperingar. Grupperingar som erbjuder det den unge saknar och inte får någon annanstans. Det finns ett antal riskfaktorer i skolmiljön som indikerar att en ung person riskerar att hamna i negativa beteende och i destruktiva och odemokratiska grupperingar. Dessa är bland annat skolmisslyckande, skolk, utanförskap, mobbning som offer eller förövare och att man fjärrar sig från skolans vuxna men även klasskamrater. Dessa riskfaktorer är även ”pushfaktorer” som stöter ut den unge från skola och samhälle vilket i sin tur underlättar de destruktiva och odemokratiska grupperingarnas rekrytering.

Här slutar utdraget ur EXITs skolmaterial. Materialet innehåller utöver det du just läst följande:

- **Skolan i demokratins tjänst** – Ger svar på frågorna: Vad säger skolans styrdokument? Vad är skolans uppdrag? Och hur är det tänkt att det ska utföras?
- **Drivkrafter och orsaker till att unga söker sig till destruktiva och odemokratiska grupperingar** – Ger svar på frågan: Vad får en ung människa att söka sig till och anamma de värderingar som exempelvis vit makt-rörelsen står för?
- **Vad kan skolan göra?** – Det här säger preventionsforskningen om skolans möjligheter att förebygga olika riskbeteenden.
- **Verktogsåda** – Konkreta tips på arbetssätt och metoder för förebyggande skolarbete.
- **Arbetsmaterial för lärare och elever** – Ett arbetsmaterial med levandegörande berättelser, övningar och frågeställningar att undersöka, analysera och diskutera kring temana *Känslor, Konflikter, kränkningar och utanförskap, Allas lika värde, Samhälle och demokrati.*

Utbildning med mera.

Är ni intresserade av utbildning eller samarbete kring de frågor som inspirationsbrevet tar upp?

Hör av er till:

niklas@skoluppdraget.se / 070 637 05 02

Under 2008 har Skoluppdraget.se varit involverad i ett stort antal samarbets- och utvecklingsprojekt. Här nedan presenteras ett axplock.

- *Artiklar om elevinflytande. Materialet togs fram på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling och ligger nu på Skolverkets hemsida.*
- *Skolmaterial samt handbok om hur man motverkar att ungdomar söker sig till odemokratiska och destruktiva grupperingar. Uppdragsgivare EXIT, Fryshuset.*
- *Ett coachmaterial till organisationen United Sisters verksamhet som riktar sig till unga tjejer.*
- *Medverkat som expert på hemsidan 1318.se som vänder sig till tonårsföräldrar.*
- *Underlag och förarbete till Finansinspektionens satsning kring ungas privatekonomi kollpacashen.se*
- *Idé, texter och skolmaterial om tobakens påverkan i utvecklingsländerna. tobaccoschildren.org. Uppdragsgivare A Non Smoking Generation och Plan Sverige*
- *Ansvarig för genomförande av förstudie kring en framtida ANT-kampanj riktad till ungdomar. Uppdragsgivare A Non Smoking Generation, Ungdomens nykterhetsförbund och Riksförbundet narkotikafritt samhälle.*

- *Utöver det har Niklas Odén, Skoluppdraget.se genomfört ett 40 – tal föreläsningar om förebyggande skolarbete på uppdrag av bland andra Kronobergs läns landsting, Gotlands kommun, Järfälla kommun, Statens Folkhälsoinstitut, EXIT, A Non Smoking Generation, Tyresö kommun, Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten i Södermanland med flera.*

Häng med Skoluppdraget.se under 2009

Mycket har som sagt hänt under 2008 och allt pekar på att 2009 kommer bli ett minst lika intensivt och spännande år. Skoluppdraget.se kommer att förmedla idéer, tips och förslag på arbetssätt till alla er som vill hänga med. Lättast gör du det om du anmäler dig för en kostnadsfri prenumeration – det gör du på www.skoluppdraget.se – klicka på *material och inspiration* och därefter ordet *prenumerationstjänst* som finns i texten.

Vi kommer under 2009 att utveckla nyhets- och inspirationstjänsten så du som prenumerant kommer att uppdateras oftare och ta del av mer material.

Och med det vill jag tillönska er alla en god jul och gott nytt år!

Niklas Odén